

Цуг сунъгъачнрур—көдлмшчнрүр болн көдлмшч
күүкд улсур, крестьянсур болн крестьянкур, советск
интеллигенцүр, Советск Аярмин болн
Дәәнә Тенъгсин Флотин цергчнрүр кесн

Советск Союзин Коммунистическ партин
Централън Комитетин Дуудвр

Унтә уурмүд! Советск Союзин гражданмүд!

1958 джилн, мартин 16-д Советск Социалисти-
ческ Республиксин Союзин Деед Советд—мана
Төрскнә государствени йосна ах органд дарани
сунъгъвр болхмн.

Политическ агъу ик өдлмин, көдлмшчирин бо-
лн крестьянсин вишпән, СССР-н оln-әмтнә ингл-
лгн цаарандан батрлгнә бәәдлд, коммунизм
тосхлгнәд бәрән алдр ик шин күплтсин бәәдлд,
Коммунистическ партин болн Советск правитель-
ствин ленинск политик күцәлгнәд сунъгъвр бол-
хмн.

Коммунистическ партъ, урдк сунъгъврмудин
кампаньд орлицн метәр, болх сунъгъврт партиин
биш көдлмшчирлә, крестьянсла болн интеллиген-
цлә вишпәд, негддз хамцдз орлицхмн. Эн хамц-
лт—коммунизмин хаалгъур советск обществен
сәдкүргдлгнә агъу-ик күчтә гол чидлн бол-
ч күртин болн оln-әмтнә хагъцшго негдлгнәг
узулджанә.

СССР-н Деед Советд сүл сунъгъвр болснас
нааран дөрвн джил болдж лавб. Эн цагин эргид
мана Төрскнә бәәдл-джиргәлд, цуг социалисти-
ческ орн-нутгудин, цуг нарт делкән бәәдл-джир-
гәлд кесг оln агъу-ик йовдлмүд болв. Мана оln-
әмтнә, оln келн-әмтнә, әмн-джиргәлин чидләр
дүүрнә социалистическ государствин тууджд ал-
дршгн кесг оln шин халхс бичгдв. Алдр ик
уудәгч күчн-көлснә, эдл-ахун агъу ик тосхлтин,
промышленностин болн селәнә эдл-ахун, науки
болн культурин күчтә ик өдлтин джилмүд, кө-
длмшчирин, колхозникудин болн интеллигенцин
шунлтин болн седвәрин бульгджах уулдврин
джилмүд эн бәәсмн.

1956 джилн эклцәр Советск Союзин Коммуни-
стическ партин XX хург болла. Марксистск-
ленинск номин бсдж-делгрлтә үнндз болшго
демән тәвсн терүнә тууджлгч шиндврмүд нарт
делкән йовдлд агъу ик үлмәгән халдала, халда-
гъа чигн бәәнә, мана оln-әмтнә ноолдана болн
күч-көлснә программн болсмн. Эн джилмүдин
эргид оln-әмтнә эдл-ахун бслтин, оlnа бәәдл-
джиргәлин, Советск государствин дотадин болн
газадин политикин туск төрмүдәр партъ болн
правительств эрки ик чинртә шиндврмүд гаргәдз,
тедн күцәгдлжәв.

Цуг мана оln-әмтн, цуг прогрессивн күмн әм-
тн, Алдр Октябрьск социалистическ революцин
40 джилн ббниг байртагъар темдлгчәв, советск
обществен болн государствени стройин чидл дин-
лгдш уган тускиг, марксизм-ленинизмин цугин
динлгч идеин бахмджин тускиг герчлгч социа-
листическ обществен бсдж-өргдлгнә цуг дел-
кән тууджлгч ашмудиг дилгчәв.

Нарт делкән дүнъгүлгч чидл социализмд олз-
тагъар, капитализмд харшлтагъар сольгдв. Соци-
ализм мана цагт—миллиард шаху әмтн орлицн
нарт делкән агъу ик күчтә систем болджана.
Нарт делкән коммунистическ болн көдлмшч джи-
сән, төвкнүн бәйлгнә, демократин болн социа-
лизмн төлә оln-әмтнә ноолдан шин, улм бөдән
девснәгд орв.

Унтә уурмүд!

СССР-н Деед Советд сүл сунъгъвр болхин бм-
нхн, 1954 джилн март сард Советск Союзин
Коммунистическ партин Централън Комитет сунъ-
гъачнрур кесн эврәнн Дуудвртан, социалистиче-
ск экономикиг болн культуриг цаарандн өрг-
дүлгнә, оln-әмтнә бәәдл-джиргәл ясрулгнә,

социалистическ орн-нутгудин ни-вишпәгъу бәәлгә
батруллгнә, нарт делкән хоорндк чинвртә бәәд-
лиг джөблрүллгнә, цуг нарт делкә деер төвкнүн
бәәлгә батруллгнә төрмүд тәвлә.

Ода, орн-нутг Деед Советд сунъгәлгз уктдз
йовх цагт тер төрмүд ягъдз күцәгддз йовхиг,
урдк сунъгъврин бмнхн кесн Дуудвртан темдлг-
лсн программ күцәхнн эрдк партъ болн оln-әмтн
ю кесиг келх кергтә гидж Централън Комитет
тоолджана.

Дөрвн джил урд, Советск Союзин Коммуниче-
ск партъ сунъгъачнрур Дуудвр кемжәгәд, про-
мышленность, түрүн болдж мана экономикин
улн болгч—күнд индустрий цуг чидләрн өрг-
дүлхиг күцәхдн, социалистическ эдл-ахун өрд
бәәх чилшго көрнәгиг күцәднә олзлхнн эрдк
цуг эв-аргъ хәәх гидж герчллә.

Давсн дөрвн джилн эргид мана орн-нутгт 3000
гар ик-ик промышленн предприятияс, тер тоод нуу-
рснә 400 шахт, 16 доменн болн 24 мартеновск беш
тосхгдсн көдлжәнә. Нарт делкәд хамгин ик Куй-
бышевск ГЭС, дакад Иркутск, Горьковск, Камск,
Каховск, Славянск, Кайрак-кумск болн нань чи-
гн күчтә электростанце тосхгддз дуусгдв. Эн ик
шин тосхлте орн-нутгин производительн чидлин
бслтд, мана государствин күч батруллгнәд, ком-
мунизмн материалн-техническ ул токталгнәд
ик ишкдл уралан кегдсиг узулджәцхәнә.

Промышленн производствин халхар Коммуни-
стическ партин болн көдлмшч классин уулдвр-
мүдин эрки дигмүд социалистическ экономикин
бслтд, оln-әмтнә бәәдл-джиргәл өдлүлгнәд,
социализм капитализмиг күцәднә динлгнәд ши-
лгч факторн болгч күч-көлснә производительно-
стин цаарандк өдлтнә болсмн. Шин техник ор-
лулгнн болн производствин технолог ясрул-
лгнн, социалистическ дөрлдә делгрүллгнн, нүр
дамшлтс өргәр тархалгнн—эн цагин эргид күч-
көлснә производительностиг промышленностьд 32
процент күргдз өдлүлх аргъ учрав.

Промышленн производствин кемжәгәяр мана
орн-нутг капиталистическ Европин күчтә орн-нут-
гудиг кезәнәгә күпәд давчад, ода промышленн
продукцин эрки чинртә халхар США-н производ-
ствин бдгә цагин кемжәг күцәд давх төриг күц-
лтгәгәяр хагәлджана. Иим тоод болн фактсд
ухагъан тәвәд тоолтн, уурмүд. Дөрвн джилн
эргид, цө хаальгнн 1953 джилд 27 сай тонн
бәәснәсн 1957 джилд 37 сай тонн күрч икдв,
болд хаальгнн — 38 сай тоннас 51 сай
тонн күрв, прокат гаргәлгнн—29 сай тоннас
40 сай тонн күрв. Нуурс гаргәлж авлгнн 320 сай
тоннас 463 сай тонн күрч икдв, нефть гаргәлж
авлгнн—53 сай тоннас 98 сай тонн күрв. Оln-әм-
нә эдл-ахун энергетическ баз зөбәр икәр бсдж
батрв: кемрджән СССР-н цуг электростанце 1953
джилд 134 миллиард киловатт-часмүд электро-
энерг гаргәсн болхлә, 1957 джилд, электроэнерг
гаргәлгнн 209 миллиард киловатт-часмүд болв.

Байрлдж делгрдәх социализмин бат күчтә
ишкдл, шин джиргәл тосхачирин кесг сай улсин
уулдвртә ухаллгнн, седкл, күчн-чидл—эн тоод
узулгдджәнә. СССР-т күцәгдснлә әдл тиним про-
мышленн производствин хурдн бслт туудж ода
бийнә медәд уга билә!

Күнд промышленность делгрүллгннә зерглү-
лдж, оln-әмтн эдлдг эд-тавр гаргәлгнн цуг кем-

Цуг суньгачнур—көдлмшчнрүр болн көдлмшч күүкд улсур, крестьянсур болн крестьянкур, советск интеллигенцүр, Советск Аярмин болн Дäänä Теньгсин Флотин цергчнрүр кесн

Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитетин Дуудвр

(Цааранднь).

дэбгээрн икдүлхиг күйдээр мана парть зүткх гиж 1954 джнл, КПСС-н ЦК-н суньгачнур кесн Дуудврт келгдлжәнә. СССР-т шеемг келж гаргьлгн давс дөрвн джл 209 сәй метрәс—282 сәй метр күрч икдүләнәр кесн әд некдж гаргьлгн—289 сәй метрәс—425 сәй метр күрч икдүләнәр әд келж гаргьлгн—400 сәй метрәс—803 сәй метр күрч икдүләнәр, булгьар гөс келж гаргьлгн—238 сәй метрәс—315 сәй пар күрч икдүләнәр. Тургьн әд келж гаргьлгн—3 сәй 434 миньгн тонна—4 сәй 491 миньгн тонн күрч икдүләнәр, мах гаргьлгн—2 сәй 200 миньгн тонна—3 сәй 100 миньгн тонн күрч икдүләнәр, малин тосна гаргьлгн—371 миньгн тонна—621 миньгн тонн күрч икдүләнәр. Мотоциклмүд, велосипедмүд, хувц уйд машнд, часмуд, радиоприемникүд, телевизормуд болн нань чигн әд-тавр келж гаргьлгн кесг холван бәс.

Промышленность болн тосхлте залгь оньгдарулгьар, партин болн правительствин күдәсн төрмүд, олі-әмтнә эдл-ахун Советмүд гаргьлгн, республиксин нилч икдүлгдч чаньгьлгн—мана экономикиг улм цааранднь делгрүлх агьу ик чинрт болджана. Көдлмшт саалт болг хамгн уга келгн, гарлгн предпринятсүр обрәлгн, промышленностин көдлмшн төлә бәән органсин даавриг икдүлгн—олі-әмтнә творческ сәдвр болн шунд улм бәдлүлән. Залгь оньгдарулсна хөбн промышленностин көдлмш ярсиг ода шунтан медлжәнә. Государствин зурагьар бгән даалгьар сәәнәр күдәлгд болв. 1957 джилин зура промышленн производствин бәлтиг 7 процент гиж хәләлә, ода болхә, промышленн продукт келж гаргьлгн 10 процентәс улр бәсв. Әнүг югьгнн медхин әркд, нег процентнә 10 миллиард арслн болдгн медх кергтә. 1957 джл зуг промышленн продуксин бәлт революцин урәк Арәсән промышленн бүкл джилә гаргьлгтәс 3 холван дәвб.

Социалистическ промышленностин цуг халхсин улм цааранднь бәлтиг төлә, СССР-н экономическ гол төр—әнн болгьна тоод эдл-уш гаргьлгьар капиталистическ ик-ик орн-нутгд күдәл дах төрмүд хагьлгьна төлә цааранднь чигн зүткдч, шунд көдлхән Коммунистическ парть герчлж медүлджәнә.

Социалистическ стройин үлүгьәр түшг келж, мана орн-нутг индустрин негнә тәслгч хәлхсар продукт келж гаргьлгн 15 джилин туршарт мана орн-нутг 2—3 холван икдүлгд чадхмн, икдүлхн чигн лавта. Джил болгн төмр рула гаргьлж авлгн 250—300 сәй тонн күрч, цб хаальгьн 75—85 сәй тонн күрч, болд хаальгь—100—120 сәй тонн күрч, нүрс гаргьлж авлгн—650—750 сәй тонн күрч, нефть—350—400 сәй тонн, газ гаргьлгн—270—320 миллиард кубометр, электроэнерг гаргьлгн—800—900 миллиард киловатт-часмуд, цемент гаргьлгн—90—110 сәй тонн күрчлгн ән болжана.

Нургьлж күнд индустриг делгрүлгьәр ленинск заавриг цааранднь чигн күдәлгә йовдч, олі-әмтнә әдлг эд-тавр гаргьлгн улм хурдар уралан йовулх аргь манд бәәнә, тегәд 15 джилин туршарт шикр гаргьлгн 9—10 сәй тонн, шеемг эд гаргьлгн—550—650 сәй метр күрч, булгьар гөс гаргьлгн—600—700 сәй пар күрч аргь манд бәәнә.

Агьу ик шин төрмүд тәвхләрн мана Коммунистическ парть бөрхн джилмүд хар металлургин сырьевой көрнгиг бәдлүлхәр сәджәнә, юмна түрүнд сүл цагт Курск әргнд магнитн аномалин, Казахстанд болн Сибирг олдч авлгсн ик көрнгиг гаргьлж авч дәслж, әдлврт орулдч бгч бәдлүлхәр сәджәнә. Хамгин кимд түлән болгч—нефть болн газ гаргьлж авлгн юмна түрүнд делгрүлгд тәкдч, орн-нутгин түләнә кемдәж бәс оньгдарулх зөвтәдн. Химическ промышленностин түргн бәлт теткх, юмна түрүнд пластическ масс, синтетическ болн искусствени волокон, синтетическ каучук гаргьлж теткх кергтә болджанавлд. Игдч келгн олі-әмтнә эдл-ахун көтлврчн болгч кесг халхсар улм цааранднь ширүлгд делгрүлхд ул гаргьлж, олі-әмтнә әдлврн сән чинртә кимд эд-тавр гаргьлж зөвәр икдүлх аргь бгч.

Производительн күчн-чидл делгрүлгьәнә ән агьу ик шин төрмүд—күнд төрмүд, болв, лавта күдәлгд төрмүд. Мана экономическ эв-аргьннә

тоолд, дакал советск олі-әмтнә улс бәсж йомх үзүлгч чидлг тоолдч ән темдлгдсн.

Социалистическ промышленностин цуг халхсин улм цааранднь күчтә түргәр бәс зура тавдч, суньгачнур дуудхларн, ән зура суг олі-әмтнә нег дуугьар тавдч, дөнхн гелж Коммунистическ парть баттәвәр икдүлжәнә. Мана промышленностин бәлтиг агьу ик шин зура күдәлгьнә төлә, күч-көлснә гаргьлгн хаджигьлгә гөодн бәдлүлхн төлә, келж гаргьлгн тоотин үн багьрулхн төлә болн чинрин ясрулхн төлә, техническ делгратиг улм цааранднь бәдлүлхн төлә күчн-чидлгн гаргьлж, шундтәвәр ноолдхатгидж мана героическ көдлмшч классиг, инженермүдиг, техникүдиг, конструктормүдиг, промышленностин цуг көдәлчнриг мана парть дууджана. Социалистическ дордәл бр-гәр делгрүлгн, социалистическ производствд бзәх агьу ик көрнгиг зөргтәгьәр икдүлж көдәлти!—гидж промышленностин көдәлчнриг парть дууджана.

Селәнә эдл-ахун ахр болгт икәр бәдлүлхн төләд манд цуг эв-аргь бәәнә—гидж 4 джл урд суньгачнур дуудхларн, Коммунистическ парть герчлә. Ән эв-аргь күдәлгә шулугьар тоодан күдәлжәхиг ола күдәлгн үзүлжәхәнә. Мана селәнә эдл-аху икдүлг кевәр бәдлүлж йовнә.

Селәнә эдл-ахун материалн-техническ баз ясрулгьар, колхозмудиг, МТС-г болн совхозмудиг ламилтә кавармулар батрулгьн тәрә тәрг күч-көлснрин материалн омгнә бәдлүлгьәр, селәнә эдл-ахун зура келгнн шин диг-дара тогталгьар партин кесн көдлмш сән ашан үзүлджәнә.

Давсн дөрвн джилин әргдә 36 сәй гектар әмиг болн әмигшрсн газр хагьлж тәрә тәрсн советск олі-әмтнә, терүнә туурсн багьчулин әврәт баавр йовдлмуд коммунистическ тосхлтин туудж орхмн. Кесг зун сән луд немүр буудә государств авб. Орн-нутгин кесг райодар догшин хагьу гангь болсн бийнә, 1957 джл, дуньгьлхд 1955 джл бәлдсн буудләл авл буудә бәлдлгн. Нилчин джил хурдч авсн буудлн култур 1953 джлинәс 26 процент ик, тер тоод цагьан гуйрин буудә—40 процент ик, Шикрин свекл, көвнә, лен болн нань чигн техническ култур гаргьлгн түргәр бәсж йовнә.

Мал бәсгьнә халхд зөвәр дилврмүд күдәлгд. Орн-нутгт бод малин тонь дөрвн джилин әргд 10 сәй 900 миньгн толгьә немдч бәс, гаха—11 сәй, хон—20 сәй гар немдч бәс. Малин бәлтиг йовуднә джил болгн бәсәд, мал-агьруснәс авдгд эдл-уш бәдләд йовлгн нег үлү байрта. Сүл гурвн джилин әргд колхозмуд болн совхозмуд үс гаргьлгьан хойр холван шаху икдүлв, әдн ода мах, ноос болн малин талдан чигн эдл-уш икәр бгчхәнә. Одагә цагт мана орн-нутгт үс гаргьлгьн дуньгьлхд США-д үс гаргьлгьна 95 процентин күдәлсн, тос гаргьлгьна цуг кемдәгьяр болхлә, Советск Союз США-г күдәл давсн.

Российск Федерацин, Украинск болн Молдавск Союз республиксин түрүн нүзрин колхозмуд болн совхозмудин сәдврәр бөрхн джилмүдн әргд әнн болгьна тоод мах, үс болн тос гаргьлгьар Америкн Соединени Штатсиг күдхн төлә олі-әмтнә джисән делгрсн. Кесг колхозмуд болн совхозмуд бүкл райод давсн джилд селәнә эдл-ахун 100 гектар газр болгнд мах гаргьлгьан 100 болн зуунас даву центнерт, үс гаргьлгьан болхлә, 400—500 центнерт күрчлхәв.

Селәнә эдл-ахун темдгтәгьяр бәдлүлхн төлә, олі-әмтнә төлә элвг хот-хол гаргьлхн төлә болн гиниг промышленностин төлә, сырьә гаргьлхн төлә келж йовх ноолдгьан сүлхлә уга цааранднь чигн кехмн гидж парть герчлжәнә. Туургсн колхозн крестьянствин, совхозмудин болн МТС-н көдлмшчнриг болн көдлмшч күүкд улсиг, агрономсиг, зоотехникүдиг болн селәнә эдл-ахун талдан чигн специализиринг—социалистическ селәнә эдл-ахун көрнгиг аль-бисәрнә олдхмн, орн-нутгин цуг райодар тәрәнә ургьиг тасрхан угагьар бәдлүлгьн, газр әдлгьнә културин бәдлүлхмн, әмиг болн әмигшрсн газриг цааранднь хагьлж әдлхмн, тәрәнә газрин агьуинн бәдлүлхмн, колхоз болн совхоз болгнд газр сәәнәр әдлхмн гидж парть дууджана. Буудә, көвнә, лен, торгьн ути, шик-

рин свекл, бодниг темс, зер-земш, виноград, цитрусовый болн цәгьин култур, селәнә эдл-ахун талдан чигн култур гаргьлж әрк биш икдүлх кергтә. Селәнә эдл-ахун күч-көлснә ашин хаджиг угагьар бәдлүлж, селәнә эдл-ахун продуксин үннн әрки багьрулх кергтә. Колхозмудар болн совхозмудар цуг зусн мал цааранднь бәсжлгь болн әнүнә шим-шүйснн бәдлүлгьиг шундтәвәр күдәлхмн. Малин хотин көрнги, цугтәгьаснә түрүн болдч орн-нутгин цуг райодар әрдин-шишә бр-гәр тәрглгьнәс көлтә болн әнүнә ургьин бәдлүлгьнәс көлтә бүрдәж улм икдүлхмн.

Дөрвн джл хооран суньгачнур талкесн Дуудвртан—мана орн-нутгт наукиг болн културин бәсж-бәргдүлхн төлә Советск олі-әмтнә ухан-билгин зөбриг холвдч бәсхнн төлә, олі-әмтнә әрм-сургьулн кергиг сәйрүлхн төлә парть цуг чидлән тәвхмн гидж Коммунистическ парть герчлә. Ән джилмүдн әргд орн-нутгт кесг шин школ, ах сургьулнн зәвеленә, културин Гермүд, көдлмшчнрин болн колхозин клубс болн библиотеке, бичкүднн учреждение болн спортин тосхлте секлд. Олі-әмтнә сургьлгьнә болн научн-техническ кадрмуд бәдлгьнә советск систем, наукин болн техникин цуг халхсарн обществ уралан йовлгьиг, капитализмин бәдләс улм түргәр теткнә.

Советск ученсин болн инженермүдн тасрхә сән күдс, атомн түрүн электростант тогталгн, хамгин шин конструкцин реактивн самолет болн йиртмдч хоорнд нисдг баллистическ ракет гаргьлгн, электроиникин, телемеханикин, полупроводникүднн халхд болн наукин болн техникин талдан кесг әнәгьяр секлдсн агьу ик үзүлвр метрим, давсн дөрвн джилин йовдл—социалистическ агьу ик үзүлгч чидлин тускар герчлжәнә.

1957 джл агьар уга йиртмдч Газрин түрүн искусствени дахульстәвен джил болдч күмн әмтнә туудж орхмн. Әннә, советск ученсин, инженерин болн көдлмшчнрин үзүлсн, Газрин советск искусствени дахульс бәйсн. Газрин түрүн искусствени дахульс тәвлгьнә—наукин болн техникин бәсж-бәргдлгд шин цагин әргднн эклд тәтсн агьу секвр болджана. Ән секвр, советск наукин, техникин, промышленностин бәдл кемдәж гертәгьяр болн лавтагьар цуг делкд үзүлсн. Ән күдл—капитализмин үлмәгьис сүлдсн советск улсин ик гидч ухана чидл болн билг-әрд гарсн—советск наукин улм бәдлн бурмдч, наукин улс тал Коммунистическ партин болн Советск правительствин халхәс бгдгд агьу ик онгь гарсиг үзүлгдсн.

Олі келн-әмтнә советск литератур болн искусствд сүл джилмүдн әргд олі-әмтнә бәдл-джиргьл болн коммунизмин төлә келж йовх әнүнә ноолдә үзүлжәхн произведсәр әлвдгь. Мана цагин хамгин түрүн ухан-селклар идәлгдсн мана литератур болн искусствд олі әмтнә, әнүг советск патриотизмин болн социалистическ интернационализмин үндсн-уханд сургьлгьнә кергт үнәр цергдлжәнә.

Социалистическ промышленностин, селәнә эдл-ахун болн културин бәргдлгд хамдан ән джилмүдн әргд советск олі-әмтнә—коммунизмин тосхачнрин, орн-нутгин цуг зөбр, културин зөбр үзүлгьачнрин политическ, културн-техническ, ухан-сәдклин кемдәж бәснн. Советск күүнә аргьн, билгнә, әрдмнә улм гертәгьяр цецкәлв. Әнүднә тегәд социалистическ обществин цуг дилврин, коммунизмин диллгдшгө чидлин гол булгьнә бәадмн.

Коммунистическ парть советск наукин, литературн, искусствени олі-әмтнә әрм-сургьулн бәргдлгдн тускар, олі улсин културин кемдәж цааранднь бәдлүлгьнә тускар советск күн бийәри бәсж делгрлгьнә тускар цааранднь чигн кимджән дәнгин гаргьлхмн. Туургсн Советск интеллигенц әврәнн чидлән коммунистическ тосхлтин агьу ик кергт бгьлгьнә советск наукин шин секврмүдәр әлвд-дүлгьнә, мана цагин әргдәл ирчлгьнә литературин болн искусствени произведснә үзүлгьнә туск әврәнн олі-әмтнә даалгьарн цааранднь чигн нертә кевәр күдәл гидж парть батта кевәр икдүлжәнә.

(Цааранднь 3-ч халхд).

Цуг суньгъачнур—көдлмшчнур болн көдлмшч күүкд улсур, крестьянсур болн крестьянкур, советск интеллигенцур, Советск Аармин болн

Даанә Теньгсин Флотин цергчнур кесн

Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитетин Дуудвр

(Саарандкнь).

Коммунистическ партид олт-амтнә сә хәйлгәнәс талдан сә хәйлгән уга. Партин политикнь, цуг энүнә ил уулдврн—көдлмшчнрин, колхозникундин, интеллигенцин бәәдл-джиргълиг джиләс джиләс күүрл сәйрүүлгәнд зөрүлгәсмн. Урдың, Деес Советд суньгъасна хөбтк дөрвн джилин эргид. Коммунистическ парти болн Советск правительств олт-амтнә бәәдл-джиргъл өблүүлгәнд зөрүлгәсн кеск керг-төр темдгәд күүсәсмн. Багъ джалвч көдлмшчнрин болн цергләчнрин джалвч икдүлгәд. Амрлгәна болн сән бдрин өмнк көдлмшчин бдр хойр час хасгәв. Көдлмшчин долан часин бдр, газр дорак көдлмшт болхла—көдлмшчин зургъан час бдр кегдәжнәт. Социальн страхованьд, пособие стипендия, ынгар сургънд, олт-амтнә эрүлмәнә хәрлгәнд гаргг государствени мөнъги бев. Государствени пенснн туск шин закар күч-көдлсчирин пенснони текмәд зобор сәәрулв. Джил болн күч-көдлсчир заат тархалг государствени займ гаргълыг уруулгәв. Зәрмалын уруулгәв, зәрмин багърулгәв. Колхозмуд государствд орулдж бдр бод хулдг селәнә элт-ахун элт-уушин унн өблүүлгәв. Колхозникуд, көдлмшчир болн цергләчнр туслың эврәнн элт-ахуыгас государств селәнә элт-ахун элт-уш орулдж өдлгәнәс сүлдгәв.

Цуг эн хамг көдлмшчирин болн цергләчнрин джалвчн чирини болн колхозникундин орун өсхд дөнъ-тусан күргв. Цуг багъ джалвч көдлмшчнрин болн цергләчнрин джалвчн икдүлгәнәс, пенсн батгәд мөнъ икдүлгәнәс болн займ бичгәлгә хасгалгәнас олт-амин 1957 джилд 1955 джилниңәс 41 миллиард шаху арслн мөнъгнә ору үлү авхав, эн джилд болхла, 60 миллиард шаху арслн мөнъгнә ору нем авхмн.

Советск улс сән чинртә хот-хол, сән хувц болн үм зүүү, герин олт зүсн өлг-эд хулдг авт болв. 1957 джилд олт-амтнд 1953 джилд хулдсәс ним икар хулдсәс: үс болн үснә зүүүгнн хот-хол—хойр холван дундур, махна зүүүтә хот-хол—70 процент, малин тос—48 процент, өнг—66 процент, ширк—26 процент, эд—34 процент, тер тоод торгн эд—хойр холван шаху, хувц—74 процент, некр юмс—85 процент, булгъар үсмх-зүүүх—күс-дундур холван икар хулдгәв.

Эн цагин эргид олт-амтнд культурн бәәдлин болн элт-ахун некрин элт-тавр улм ик кемджә-тәгъяр хулдгәс: радиоприемник—хойр холванәс икар, телевизор—5,3 холван, мотоцикл—2,1 холван, уйдг машин—2,2 холван, час—1,6 холван, фотоаппарат—2,7 холван, герин холоидильник болн электропылесос—6 холван, велосипедс—65 процент, өлг-эд—74 процент икар хулдгәв.

Дөрвн джилдин эргид советск улс 15,5 сай гар радиоприемник болн телевизормуд, 79 сай шаху час, 11 сай гар велосипедс, уйдг 7 сай гар машин, 4 сай фотоаппарат хулдг авт. Эн дөрвн джилдин эргид государствени болн кооперативн халхин, хулд-үүүлгәнә эргин 52 процент, тер тоод—селән газар—75 процент бев.

Коммунистическ парти онц оньган амтн бәәдг гермуд тосхлгәнд тәннә. Цуг сүл джилин эргид балгәсдур болн көдлмшч поселкәр 48 сай квадрат метр агьута амтн бәәдг гермуд тосхлгәнд амтн ордж бәәршлв. 1958 джилд ут-туршдан 61 сай квадрат метр агьута амтн бәәдг гермуд тосхлгәд, амтн орулгәдмн. Энүнәс талдан колхозмудин болн сельск интеллигенцин чидләр 800 миньгн гермуд тосхлгән темдгәдәжнә. Горьковск областин күч-көдлсчнрин эклцәр,—амтн бәәдг гермуд олт-амтнә чидләр тосхлгән улм өргәд йовна. Амтн бәәдг гермудин туск төр күчр болад үлдә бәәв чиги—манд өдгә цагин бәәдл 10—12 джилдин ут-туршарт орн-нуттг амтн бәәдг гермудин дутгн төбскх цуг эв-арг бәәнә. Кесг сай күч-көдлсчнрин сә хәйлгәнәлә залгәлдата эн эрки төриг дилвртәгъяр хагълхин төдә кергтә тоотинь парти дугтагъин кесмн.

Советск олт-амтнә бәәхтә бәәдл джиргълин болн цецкәртлин туск, энүнә бсдж йовх материяльн болн ухан-серлин некрин ханьгъахин туск кимлжж—Коммунистическ партин болн Советск правительствин үүлдврн гол хәйләцн Советск цаарандан чиги бәәхмн. Энүнд, мана парти эврәнн гол төрән, алдр Ленинә герәс күцәлгәр кегдх цуг эврәнн көдлмшчин утхинь үзнә.

Социалистическ обществен, энүнә экономич болн культурн бсдж-өргәдлтин эрки эв-

аргън—советск государств, демократин ах янз, олт-амтнә йоста демократий болджана. Коммунистическ парти цуг эн джимлүдт социалистическ государств, социалистическ демократий батлхин болн бсдж-өргәдлтин тускар даньгин кимлжән гаргәлжала.

Цуг социалистическ демократий, капитализмин цагт даргдсн кесг арвд сай улсин эрм-биятин болн аргън цецкәлхин төдә кир-кемдән уга эв аргъ теткәжәнә. Социальн болн келн-амтнә әдл бәәлгән болгч, социалистическ демократин бәәдл, күмн амтнә герәсн күдл—коммунизмин хаалгәд гаргг цуг хату-мбтүг болн саалтгиг даалж давулд олт-амтнә үүлдврн севдәр, тигидж хаврин ору усн мет делгәд гарсмн.

Западн делкән толгъачнр, капиталистическ орн-нутгудар тогтсн диг-дараг "демократическ" гидж нерәднә, мухлалгәна йосн болхла "Сул делкә" гидж нерәдхәнә, "цевр демократин" тускар бур-цхана.

Капитализмин аврлан уга йосн нойлджак, заволмуд болн фабрикуд, төмр хаалгә болн банк, газр болн газрин брин көрн баячудин гарг бәәдг, кесг сай улсин күч-көдлнә ашиг мухлачнр олзлгә, кесг нег элт-уушин зобр гаргәд олт күч-көдлсчнр болхла, аврлан угагар мухлалгәд болн күмн амтнә эрки бәәдл-джиргъл уга государствени демократическ государств гидж тоолдж болхий.

Көдлмшч болн цергләч болгәнднә көдлмш уга бәәлгәнә, гууль гуулгәна болн өлсгәнә даньгин йәмшгтә, күч-көдлсчнр улсин эврәнн маньгәдурк өртсн, эврәнн өрк-булин цаарандк бәәх джиргәлс, күүкдлинн бәәдл-джиргәлс даньгин әәдг государствени демократическ болн сул гидж тоолдж болхий.

Бүк олт амтн әдл збв уган болн далжрана бәәдл, расов дискриминац болн линцин зарг бәәдг, күч-көдлсчнрин билг-эрмнн болн аргън ларлг, агьу ик ухан-серлин аппарат: бар, радио, телевиден, типографий, зәнъгәлгәнә агентств—пропагандин цуг зер-зев капиталистическ зобр болад цуг уни болн түрүн нур тоотд хорлхин төдә, капиталин нойлгәлгә болн дәннә пропагандинг иткүлхин төдә олзлгәд государствени демократическ болн сул государств гидж тоолдж болхий.

Капитализмин цагин, цевр демократий—худмек болдмн, эн худмекин хаалгәр баячудин идеолог болн реформистнр капиталистическ монополюсн диктатуриг халхәлцхана. Эн демократ халхәлчәд күмн амтнә өмнәс хамгин йәмшгтә үүл татгәджала, татгәд чиги бәәнә: империалистическ дән, колониальн деемчрлгн, олт амтн келн амьри сүлдлгәна ноолдг болн көдлмшч джисгәд цус асхлж дарлгн болджана. Монополистическ капитализмин сүүрд, буржуазн демократин бәәдл баячудин демократин янзин гарцин негн—фашизм гарч өссмн.

Советск социалистическ демократий баячудин диктатури өмнәс ноолданд гарсмн. Советск йосн—эн олт амтнә йосн, орн-нутгн цуг зобр элдг көдлмшчнрин болн крестьян улсин йосн болджана.

Государств болгәна демократизм түрүн болдж терүнә күцәдәжә политикәс, тер кенә сәйгннн хәәдж татлгәс йилгәрдмн. Тегәд олт-амтнә эм деер милитаризмин күнд аца ачад, зер-зевәр аклгын хурдар кех, государствени хоорндк залгәтдаг хурдулх болн шин дәрлгәлгә келгәнә политик күцәгәд, "дән болхин мбткә деер" делкәг бәрхин гилж толгәлдж-залдж йовх улсин келдг государствсвд ямр "демократизм" бәәнә гилж келдг болхмн?

Советск социалистическ государствени йоста демократизм, энүнә дотр-дундин болн газад кергин, цуг олт-амтнә сәйгннн хәәгч политик күцәдгнн үзгәнә.

Мана партин келн-амтнә ленинск политик йоста демократизмин үлгүрн болджана, эннн сул бәәгч советск республикәс ах-дүүгнәр негдүлгәннн, эднә государствени цецкәртлгәннн, эднә экономикн болн культурн деврдж өслгәннн, социалистическ нацин хоорнд ах-дүүгнәр негнәдн дөн болгәнд болн ницлгәннн үзгәнн. Союзн республикнн збвин цаарандн өргәдүлсн учар сүлдин цагт кесг олт миньгн промышлен прелприняте союзин медрлд бәәнәсн союзн республикнн медрлд өгдәв. Республикнн бюд-

жетн болн закар гаргәлгәна халхар элджәсн збвин өргәдүлгәв.

Алар Ленинә герәслсн үгд чик болдж Коммунистическ парти цаарандан чиги ардин ордж мана олт келн-амтнә социалистическ государствн күчн-чидлин девсн болгч, эврәнн келн-амтнә политикән, цуг советск олт-амтнә әдл збв элдж, ах-дүүгнәр иньгәд бәәлгәнә политикән күцәх.

Давсн дөрвн джилдин эргид күч-көдлсчнрин дугтагъин бәәрин Советсүдин көдлмшн шуньгәлгәв, элт-ахун болн культурн тосхлгиг гарлгәнд теднә нилчнн өблв. Административн болн залгч аппаратиг хаслгән болн килврәдүлгән кегдәжәнә, энүнә цуг аньгсн көдлмшнн ясрджана. Государств болн олтн производств залгәнн көдлмшчнриг болн цергләчнриг оршулах керг күцәлгәнд, көдлмшч классин хамгин ик организац болгч—профсоюзмудин нилчнн өблдәжәнә. СССР-н Конституцин батлсн граждн улсин збвин харлгә болн социалистическ закар батлгә кехин тускар керг—үүлдәр күцәдәжәнә. Деес Совет дотр-дундин политикнн туск ончта ик төрмүд күчлвртгәв тәвж күцәдг болджана, газад керг-төрнн тускар шуньгә көдлмшч келд, олт-амтн хоорндн төвкүн бәәхин, общественн системнн олт-оньгдан болдг болн чиги государств дән-дадж угагъяр тал-талдан бәәдг болхиг күчхин төдә зүткәжәнә.

Социалистическ государств батлхин, советск демократиг цаарандн өргәдүлхин, олт амтсн советск патриотизмин, олт келн-амтнә иньгәд ах-дүүгнәр бәәхин, пролетарск, социалистическ интернационализмин гарцар сургәдж-дасхкин төдә Коммунистическ парти цаарандан чиги цуцртан угагъяр киндж көдлхән герчәдәжәнә.

Давсн дөрвн джилдин дигнн, 1954-ч джилд суньгәчнр тал кесн Дуудврган Коммунистическ партин тәвсн төрмүднә дилвртә кевәр күцәдгсннн иткәтә кевәр үзүлжәнә. Эн кевәр дилвртәгъяр, бөрхн джимлүдин туршарт күцәхмн гидж партин тәвдәжә төрт шин алдр төрмүдн чиги күцәдгхн магъдго.

Тер төрмүдиг күцәлгнн цуг делкән тууджин йовудт гатч ик үлмәгәна күрүгхмн. Теднн күцәлгнн гисн мана орн-нутгг производителнн чидл цаарандан агьу икар өслгәнәс, күч-көдлнә производителнн өблүлгәнәс, наук болн культурн цецкәртлгәнәс иштәгъяр материяльн болн духовн хамг тоог делврлгн күцәд, мана олт-амтнн коммунизмүр аргүл орлгәна хаалгәдан йилгәч ишкдл келгнн гисн болджана.

Үнтә үрүмүд!
Советск Союзин Коммунистическ парти олт-амтнә сәйгннн хәәгәд төвкүн бәәхин төдә политикн күцәдг йовсмн, күцәдг чиги йовна, социалистическ орн-нутгудин алдр ницлж бәәлгннн батлхин, олт-оньгдан общественн строй бәржәх государств дән угагъяр тал-талдан бәәдг болхин, нарг делкән бәәдл сүлджә ясрхин, цуг орн-нутгудин хоорнд итклин батлдж, хоорндан залгәлдата болхнн өргәдүлхин төдә цуцртго ноолдж йовна.

Советск государствн төвкүн бәәхдән дурта политикнн капиталистическ далжрлгәна болн империалистическ дәннә өмнәс ноолдгәннн төрсн социалистическ стройнн унъ-джитхәснн иш авч гарчана. Эн политикнн Советск государствени йоста демократизминн, олт-амтнә сәйгннн хәйлгәнн, төвкүн бәәхиг батлхин төдә ноолдгәнн—энүнә хамгин ах төрнн болжахинн үзүлжәнә. Олдгә цагт болхла төвкүн бәәхинн төдә Советск Сюзлә хамдан цуг күмн-амтнә гурвна кеснә нег хувис давугннн негәдүлжә социалистическ цуг орн-нутгуд, колониальн мухлалгәнас гарсн Азийн болн Африкинн орн-нутгуд, делкән цуг орн-нутгудин төвкүн бәәхдән дурта олт-амтн ноолдж йовна.

Мана цаг капитализмәс социализмүр закана кемдәжәвәр орлгән болдж йовх цаг болджана, марксистск-ленинск сургүль алдр кевәр деердлж йовх цаг болджана. Империалистнр болн эднә сөнъгчснн, төвкүн бәәлгәнн девснн болгч, эврәшго социалистическ лагериг эвдхәр, энүнә күчннн сүлдхар зүткәхәнн. Болн империалистнрин эн севдәрнн ичинвтә кевәр күндж өггә йовсмн,

(Чигачн 4-ч хаяхд).

Цуг суньгъачнрур—көдлмшчнрүр болн көдлмшч күүкд улсур, крестьянсур болн крестьянкур, советск интеллигенцүр, Советск Аармин болн Дäänä Тенъгсин Флотин цергчнрүр кесн

Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитетин Дуудвр

(Чнагчнь).

күүдлж чигн бгшго. Социалистическ лагер агъу их чидлг болн юмнд эвдршго!

Советск Союзин Коммунистическ партъ, олт-амтнā алдр Китдлā, социалистическ цуг орн-нутгудла, цаарандан чигн цуцрлан угагъар политическ, экономическ болн культурн залгълда бдргдүүлгиг эврәннь түрүүлч интернациональн даалгъвран гидж тоолджана. Эн залгълдань адр бāāх, ах-дуүүгъинār негдаж нег-негдāн дбнь болх ленинск бāрг-авнас, социалистическ интернационализмāс иштā болджана.

Шин дāн болх аāмшгин бмāс төвкнүн бāāхин, олт-амтн сул джиргълтā болхин тōлā ноолда кен йовдж, Советск Союзин Коммунистическ партъ цуг орн-нутгудин күч-кōлсчирлā интернациональн залгылдагъан батлнā. Москвад болсн коммунистическ болн көдлмшч партъсин элчирин совещанъсин авсн Деклараци болн Төвкнүн бāāлгънā Манифест нарт делкāн коммунистическ болн көдлмшч джиссāн бсдж йовхиг болн ни-негн бāāлгън батрдж йовхинь герчлджāнā, цуг күмн-амтнā джиргълтин болн төвкнүн бāāлгънā тōлā ноолдгънд көдлмшч классиг негдүлдж омгшаджана.

Цуг делгү кевār зер-зевāс гарлгъ кехми, ядерн селмиг дун уга уурулхми, атомн болн водородн бомбс сбрлгъиг цаг түдāлго зогсахми, «китн дāāг» уга кехми гидж Советск Союз цуцрлан угагъар негдаж келнā. Советск государствин төвкнүн бāāхдāн дурта политикнь цуг орн-нутгудин олт-амтн дунд улм бсāл йовх дбнь авчана. Советск Союзин келсн угнь керг-үүлдврснь кезā чигн эс хагъдлгннь олт-амтн үзджāнā. Төвкнүн бāāлгънā болн олт-амтн хооридан иньгдлж бāāлгънā ленинск политикār гардвр авад, нарт делкāн бāāдлгид судадлж ясурулхнн тōлā ўнн седклārн зүткджāн тōлāдāн Советск Союз сул гурви джирин туршарт эврәннь зертā-зевтā дāāнā чидлāн 2 сай 140 минъгън күгъār хасв. Төвкнүн бāāлгънд дурта политикāн йоста кевār күцāлгън эн болджана, нарт делкāн бāāдлгид сулдхдж ясурулд болн государственин хоорндк залгылданднь итклтā болхиг гаргъх кергт онычта күцвр оруллгън эн болджана.

Дāн угагъар тал-талдан төвкнүн бāāхми гисн ухан-седвāрин ганчхн чик политик тāvāл, Советск Союз капиталистическ орн-нутгудиг хооридан зер-зевиг улм бсчхин орчд, олт-амтнā джиргълтин кирцāгъинь бōдлүлхнн тōлā, дāāнā базмуд болн ракет негсдж гаргъх площадк тосхкин орчд, āмтн бāāдг ирмүд болн школмуд бāрхин тōлā, «китн дāāг» бдргдүүлхнн орчд, хооридан нег-негдāн олзта гүүлгā кехин болн культурн ўнтā тоот

комар сольва кехин тōлā дōрлдā кехми гиджāнā.

Хоёр систем төвкнүн экономическ дōрлдā кехми гидж советск улсин зогсджах учринь, теди социалистическ строй капиталистическ строес даву деер болдгън, коммунизмин алдр идея динлхднь иткенāс гарчахми.

Советск Союз эврәннь системāн, эврәннь идеологиг ямаран болв чигн талдан орн-нутгт күчāн батрулхар, кезāд чигн урднь селм бргсн юмбиш, кезāд чигн бргшго. Тичм йовдл социалистическ государствин бāāдллā, СССР-н Конституцила унь-утхарн сōруд. Цуг олт-амтнā иньгдлж джиргълдгъиг газр деер төвкнүн бāāлгъиг улан цагт болн батар кехиг күцдж бāāх саната бидн гидж ўнн седклārн герчлджāнāвдн.

Нарт делкāн бāāл сулдж ярхиг болн зер-зевāс гарлгъиг күцāмн гидж Советск Союз икār зүткхлārн бийнь сул болад, дā шатахар седлг улсас āāгъād келжāх йовдл тōрүц биш. Төвкнүн бāāхин тōлā арднь ордж хооран хāрлго ноолда кен йовдж, советск олт-амтнā төвкнүн джиргълтин мана зертā-зевтā дāāнā туургсн чидл ицлтā кевār харджахинь бидн меднāвдн, эн цергс мōнъкин дāāч кевār белн бāāхднь Коммунистическ партъ цуцрлго килмджāн тāvдж йовла, цааранднь чигн тāvх.

Төвкнүн бāāлгъиг харсх алдр болн ачта кергт цаарандан чигн эврәннь цугухан-седклнь болн кергн тусад йовх гидж Советск Союзин Коммунистическ партъ сунъгъачнрт герчлдж келджāнā.

Уурмуд сунъгъачнр!

Урднь болсн сунъгъармуд мет, ода болджах сунъгъарин кампань Советск Союзин Коммунистическ партъ партиин биш көдлāчирлā, крестьянмудла, интеллигенциā хамцлт кедж, батар ницлж, профессиональн союзмудла, комсомолла болн күч-кōлсчирин талин чигн организацсла болн обществслā хамдан орлцлджана. Депутатрин кандидатр цугтасинь, коммунистнрт чигн, эн мет партиин биш улст чигн негн болхми.

СССР-н Деед Совет сунъгългън болхла, коммунистрин болн партиин биш улсин хамцлтин кандидатрин тōлā нег күн мет цугтан дуугъан бгцхātн гидж Коммунистическ партъ цуг сунъгъачнриг дуудджана!

Коммунистрин болн партиин биш улсин хамцлтин кандидатрин тōлā дуугъан бгцхлārн, эврәннь орн-нутгин йоста күцц эздүд болджах мана олт-амтн, Коммунистическ партин ленинск политикн, мана орн-нутгт коммунистическ обществ тосхлгъна динлвр күцāгч политикнн тōлā дуугъан бгцхāхми.

Коммунистрин болн партиин биш улсин хамцлтин кандидатрин тōлā дуугъан бгцхлārн мана олт-амтн Коммунистическ партин XX-ч хургин тууджлгч шиндврмуд күцāхин тōлā, мана Тōрскнā экономическ болн харелтин күчинь икдүлхнн тōлā, эн цецкārхнн тōлā олт-амтнā күртмджтā бāāлгън цаарандан бōдлхнн тōлā, советск олт улс байрта джиргълār бāāхин тōлā, нарт делкā төвкнүн бāāхин тōлā дуугъан бгцхāхми.

Коммунистрин болн партиин биш улсин хамцлтин кандидатр СССР-н Деед Советд нег дуугъар сунъгългъихах гидж Коммунистическ партъ күцāр ицлжāнā. Тегād цуг сунъгъачнр—көдлмшчнр болн көдлмшч күүкд улс, крестьянмуд болн крестьянкс, советск интеллигенц, Советск Аармин болн Дäänä Тенъгсин Флотин церглārн, мана багъчуд—Коммунистическ партин болн Советск яравительствин эргмд бийснь эвдршго кевār негдаж батрсан шинāс дакн нег үзүлцхāх.

Партиин биш кандидатрин тōлā кандидатр-коммунистрин тōлā нег күн мет дуугъан бгцхāлг кевārн бгцхātн гидж цуг коммунистриг Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитет дуудджана. Партиин биш сунъгъачнр депутатрин кандидатр-коммунистрин улсин тōлā, партиин биш кандидатрин тōлā гишнь, нег күн кевтā, дуугъан бгцхāх гидж Коммунистическ партъ ицлжāнā.

Уурмуд сунъгъачнр!

1958 джилнн мартин 16-д эврәннь гражданск даалгъвран күцāхин кергт цугтан, нег күн мет сунъгъарин урнур ирцхātн гидж, Тадниг Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитет дуудджана. СССР-н Деед Советин депутатр сунъгъх ачта гражданск зōвāн цуг олх зōвтā.

Мартин 16 бдр—советск демократин шин байрин, Коммунистическ партин, Советск яравительствин болн олт-амтнā эвдршго ни-негдлгъинь агъу күчтā кевār үзүлгч бдр болтха!

Цугтан сунъгъарур!

Коммунистрин болн партиин биш улсин хамцлтин шин динлврнн тōлā!

Мана туургсн Тōрскн—Советск Социалистическ Республиксин Союз менд болтха!

Коммунизм тосхач—алдр советск олт-амтн менд болтха!

Мана олт-амтнā цуг динлврнн бұрдāгъач болн омгшач—Советск Союзин Коммунистическ партъ менд болтха!

Марксизм—ленинизмни туг дор, Коммунистическ партин гврдврар—коммунизмин диндврүр, уралан!

Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитет.